

İADE-İ ZİYARET  
DEPO  
20 Kasım - 31 Aralık 2009  
Lüleci Hendek Caddesi, no. 12, Tophane

Rafiq Abdullayev, **Azerbaycan'ın Annesi**, heykel\*

*Azerbaycan'ın Annesi* isimli heykel 1956 yılında Azeri heykeltıraş Rafiq Abdullayev tarafından tasarlanmıştır. Fakat, Sovyetler zamanındaki maddi yetersizlikler nedeniyle heykel tamamlanamamıştır ve orijinal modeli Bakü'deki Bağimsızlık Müzesi'nde sergilenmektedir.

*Azerbaycan'ın Annesi*, elinde tuttuğu kılıçla düşmanlara korku salarken gücü ve barışı simgeler. Azeri ulusal giysileri içindeki bu kadın figürü tamamlanabilseydi, Bakü'deki kaldırılan ve şu an yeri boş olan Kiev heykelinin yerine dikilecekti.

Sona Abgaryan, **Hayal Kırıklığına Uğradım**, video

Video, sanatçının kendisinin de rol aldığı bir müzik klibinden oluşmaktadır. Müziğini kadınlardan oluşan Ermeni punk grubu Pincet'in ürettiği bu iş, genel anlamda sanatçının dinin Ermenistan'ın bugünkü sosyal ve politik durumu üzerinde yarattığı etkiden duyduğu hayal kırıklığını yansıtmaktadır.

Endam Acar, **Benim Ülkem**, video

*Benim Ülkem* 4 kanallı bir video animasyon. Endam Acar sokaklarda, ziyaret ettiği evlerde (örneğin Tiflis yakınlarındaki Güney Osetya mülteci kamplarında) ve okullarda tanıştığı çocuklardan yanında taşıdığı kağıt şeridine resimler çizmelerini istedi. Bu resimleri kağıt rulusunda topladıktan sonra aralarında bir seçim yaptı ve ziyaret ettiği 4 ülkenin herbiri için bir hikâyeyi barındıran bu video animasyonu üretti.

Selda Asal 'Hayaller ve Güçlükler' serisinden **Herşey Solgun**, Tahran, video ve **Rüya hâlâ bir bilmece**, Tiflis, video

Selda Asal 2007'den bu yana Türkiye, Almanya, İsveç, Danimarka ve Fransa'da gençlerle gerçekleştirdiği atölye çalışmaları sonucunda video filmler, ses enstalasyonları ve müzik videoları üretiyor. Bu proje kapsamında aynı çalışmayı Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan ve İran'da da gerçekleştirdi. Tüm videoların isimleri farklı olsa da hepsi kavramsal olarak 'hayaller ve güçlükler' üzerine odaklanıyor.

---

\* Proje kapsamında gidilen ülkelerden Gürcistan ve Ermenistan'da, dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi özgürlüğü, zaferi ve benzer ulusal duyguları simgeleyen ve çoğunlukla kadın figürlerini içeren iki anıtsal heykele rastlayan Fatma Çiftçi, aynı zamanda ve aynı amaçlarla Sovyetler döneminde yapılan ve dikilen bu anıt heykellerden, yine Sovyetlerin dağılmasından sonra özgürlüğüne kavuşan ülkelerden biri olan Azerbaycan'da olmadığını görünce bir proje kurgulayıp hazırlar.

Sanatçı, yarattığı atölye ortamlarında gençlerle hayaller ve güçlükler üzerine metin çalışmaları yapıyor. Daha sonra gençlerin yazdığı metinlerden yararlanarak kolaj bir metin hazırlıyor ve bu metin videoların sözlerini oluşturuyor. Videoların müziklerini ise o sırada çalıştığı müzisyenlerle birlikte kaydediyor.

Volkan Aslan, **İnşaat Halinde**, enstalasyon ve 4 kitap

Enstalasyonu bütünleyen dört kitabın her birinin içinde sanatçı tarafından çekilen ve Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan'da komünist rejimin, İran'da ise İslâmi devrimin bıraktığı izleri ve yenileme süreçlerini iç içe barındıran birçok fotoğraf yer alıyor. Projenin kapsadığı ülkelerin tümünde sürekli bir yenilenme, bir inşaat hali göze çarpıyor. Enstalasyonda yer alan ve seyahat süresince toplanan hazır objelerin, özel eşyaların, fotoğrafların ve çizimlerin, tıpkı ait oldukları ülkelerin tarihî süreçleri gibi üzerlerinin örtülü oluşu yenilenme, restore etme ve düzeltme çabalarının hiçbir zaman tam olarak bitmeyeceği hissini yaratıyor. Bu tarihî kanıtların üzeri ne kadar örtülürse örtülsün var oldukları gerçeği yok edilemiyor ve bazı şeylerin asla değişmeyeceği hatırlanıyor.

Volkan Aslan, **Bölüm serisi**, 8 fotoğraf

Seriye, sanatçının Erivan'da yaşayan ve komünist bir gazetede çalışan bir fotoğrafçının evine yaptığı ziyaret sırasında topladığı fotoğraflar oluşturuyor. Bu kareler sanatçının daha önce çeşitli sinema salonlarında ve açık hava sinemalarında çektiği 17 adet Rusça altyazılı fotoğraftan sekizi. Her biri farklı filmlerden alınmış olan bu kareler, birbirleriyle iletişime geçecek şekilde sanatçı tarafından düzenlendi. Yönetmenin çektiği, fotoğrafçının çerçevelediği ve sanatçının yeniden birbirleriyle ilişkilendirdiği bu seri, üç farklı zaman dilimini, üç farklı anlatım aracı ve kültürünü biraraya getiriyor.

Fatma Çiftçi, **Lada**, video

Lada, Almanların Nazi döneminde ürettiği kaplumbağa modeli Volkswagen arabalarına benzer bir amaçla Sovyetler döneminde halk için üretilen ucuz arabaların markasıdır. Video, proje kapsamında Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan'da bulunan sanatçının Sovyetleri anımsatan nadir imgelerden biri olan Lada arabalarını plakalarıyla birlikte fotoğrafladığı görsellerden oluşuyor.

Shahab Fotouhi, **İsimsiz**, video

Zeren Göktan, **Yerüstü**, video

Zeren Göktan proje kapsamında ziyaret edilen tüm ülkelerde 'güvercin yetiştiricileri' ile çalıştı. Güvercin yetiştirmek birçok insanın aşına olduğu bir uğraş, fakat aynı zamanda özellikle bu bölgeye özgü olan Doğulu bir fenomen. Videonun başlığının *Yerüstü* olmasının nedeni bu kültürün ancak gökyüzüne doğru bakınca görünür olması. ABD'de, Avrupa'da ve Asya'da da güvercin yetiştiriciliği var fakat bu bölgeyle büyük kültürel farklar gösteriyor. Sanatçı güvercin yetiştiricilerini videoya çekerek ve onlarla mülakatlar yaparak bu erkeklerin

güvercinlerle kurdukları ilişkiyi irdeliyor. Çünkü bu oldukça ‘erkekçe’ bir uğraş. Gökten çalışmasında bu işle uğraşan kadınlar aramaya devam etse de aslında hiçbir zaman böyle birilerini bulamayacağını biliyor. Yine de iyimser kalmayı seçiyor ve yılmadan konuştuğu erkeklere hiç güvercin yetiştiren bir kadın görüp görmediklerini ve nedenini soruyor. Erkekler için burası ruhlarını özgürleştirebildikleri ve içten bir sevgi duyabildikleri, aynı zamanda gerçek hayatın mücadelelerinden ve kahveye gitmek ve kağıt oynamak gibi ‘kötü alışkanlıklardan’ kaçabildikleri bir yer. Sonuçta güvercin saplantısı bir tür ideolojiye dönüşüyor ve bu ideoloji sanki gündelik hayatın içinde olmayan, onun yanında duran bir evrende varoluyor. Video, Gökten’in araştırmasının şiirsel bir montajından oluşuyor.

Deniz Gül, **Untitled Seri**, metinler serisi

Deniz Gül, bu bölgelerde tanıştığı insanlarla günlük rutin içerisinde politika üzerine konuşarak ve “Özgür ifadeye ulaşma adına nasıl başkaldırı var?” sorusunu sorarak diyaloglar kurmaya çabaladı. Döndükten sonra, yolculuk sırasında topladığı sesleri, tanıklık ettiği tartışma, konuşma ve isyanları, TV ve radyodan kaydettiği haberleri, kafasında biriken sesleri ve tüm bu süreci yaşarken oluşan içsel diyaloglarını yazmaya başladı. Gül’ün topladığı hikâyelerden dilsel bir hafızayı açığa çıkartacak şekilde gün be gün oluşturduğu kendi içinde dönüşümler yaşayan metin dizisi, duvar üzerinde ardarda biraraya getirdiği A5 kağıtlardan okunabilir.

Ali Hasanov, **Radyoyu Düşün**, video

Müziyen Brian Eno’ya ait ‘Dolaylı Stratejiler’ sanatçı için İstanbul’da üzerine çalışacağı bir çıkış noktası olur. Brian Eno’nun yazmış olduğu yüzü aşkın cümlecğin arasından, kendi hayatıyla ilişkili bulduğu tek bir cümleyi, ‘radyoyu düşün’ü seçer ve ona odaklanır. Bu cümle, her biçimiyle uçlarda, çılgın ve son sürat durumlarda yaşamaya alışmış olan bizlere yeniden kendimizi ve hızlarımızı düşünmek için bir yol aralıyor. Performans temelinden gelen Hasanov 5 dakikalık bu videoda hareketin en yavaş hali içinde insanların mimiklerine odaklanıyor. Teknolojiyle birlikte hızın hayatımızın bir parçası haline geldiği günümüzde, bu hareketsiz imajlar izleyiciyi 5 dakikalık bir hareketsizliğe sürüklemeyi hedefliyor.

Ali Hasanov ve Nadia Tsulukidze, **Randevu**, video

İki sanatçının, Temmuz ayında Tütün Deposu’nda yapılan ikinci atölyedeki buluşmaları.

Gözde İlkin, **Hususi Pasaport**, nesne

‘İade-i Ziyaret’ yolu süresince, sınırlardan geçiş süreci ve her seferinde ‘sınırı ihlâl’ unsuru olarak var olma hâli, kimliğimi, nereden gelip nereye gittiğimi tekrar tekrar sorgulamama sebep oldu. Bir yandan fiziksel duruşun önemini yitirip sadece kimliğin bir ihlâl unsuru haline gelivermesi, öte yandan ziyaret edilen ülkelerde kurulan diyaloglarla tüm bu ihlâllerin ‘sınırdışı’ bırakılması bu sürecin önemli bir parçasıydı. İhlâl ve sınırlar üzerine düşünürken pasaport ‘-muş’ gibi yapan bir pasaport dikme fikri oluştu. Kişiyi davetli ve kabul edilebilir kılan pasaportun kendisinin ihlâl nesnesine dönüşmesiyle pasaportun işlevi bir anda değişti. Renginden ve üzerine yapıştırılan tanımlardan dolayı ‘ihlâl’in kendisi olması, dikilecek pasaportun da normal bir pasaport olarak başlayıp, ihlal nesnesine dönüşmesine

neden oldu. Özellikle pasaportu dikerek üretmek uzun ve zahmetli, gitgide sıkıcı bir sürece dönüştü - geçilen her sınırda zaman ve kimlik algısının yok olduğu anlar gibi.

### Gözde İlkin, **Geçici Yanyanalıklar**

'İade-i Ziyaret' yol sürecinde toplanan saklanabilir atık, kâğıt, mendil üzerine el dikişi ve bulunmuş nesnelere oluşan duvar düzenlemesi 18 gün boyunca karşılaşılan her an kaydedildi. Üç gün içinde bir ülkeyi, insanını, duruşunu, nasıl tanıyabilirim sorusundan yola çıkarak Gürcistan'dan itibaren ziyaret edilen her noktada atık malzeme ve geleneksel el işlerinden örnekler toplamaya başladım. Yol süresince biriktirilen, geçici malzeme üzerine işlenen görüntülerden ve yol boyunca bulunmuş nesnelere oluşan bir duvar düzenlemesi olan *Geçici Yanyanalıklar*, 'İade-i Ziyaret' yol sürecinde yaşanan anlık diyalogların ve karşılaşmaların atıklar üzerinden oluşturulmuş bir haritası diyebiliriz.

### Ceren Oykut, **Kelebek**, harita çizim, muşamba dikiş

Ceren Oykut ve Gözde İlkin'in birlikte diktiği harita-kumaş Türkiye'den Gürcistan'a, Ermenistan'a, Azerbaycan'a ve İran'a yapılan yolculuğun bir ürünü. Ceren Oykut Nisan 2009'da gerçekleşen bu yolculuk süresince minibüslerle ve trenlerle bir ülkeden diğerine gitmek için katettikleri yolları haritada takip etti. Aynı zamanda ziyaret edilen şehirlerde her sanatçının çalışırken ve araştırma yaparken izlediği yolların çizimlerini yaptı. Daha sonra, sanatçıların izledikleri yolların küçük taslak planlarını çizdi (bunlar bilindik coğrafi haritalardan ayrılan kişisel haritalardı). Oykut, ikinci atölye çalışmasında çizdiği bütün yolları bir hamilik haritasına dönüştürdü ve bir kostüm yarattı.

### Gökçe Süvari, **Lanetli**, çizim ve yazı düzenlemesi

Başlığı eski tarihli kült bir korku filmindeki bir diyalogdan ('Peşimizi bırakmayan lanetli ruhlar' / 'The dead whose haunted souls haunt the living') alıntılanan bu iş, sanatçının gidilen ülkelerde yaptığı konuşmalar, aldığı ses kayıtları ve notlardan çıkardığı, kimi ilginç kimi komik hikâyelerden, gündelik durumlardan ve kendi yorumlarından oluşmaktadır. Bir kitaba benzeyen bir güncenin parçalanmış hali de diyebiliriz. Kullanılan hikâyeler biraz geçmiş nostaljisine ait ve değişen koşulları barındıran küçük anektodları ve kimi zaman bunlarla ilgili esprileri barındırıyor.

### Sophia Tabatadze, **Seyahatname**, kağıt üzerine baskı

Tabatadze sanatçılar arasındaki e-mail yazışmalarının çıktıklarından oluşan birer defter hazırladı önce. Daha sonra, birinci atölye sırasında sanatçılar kendilerine ait bu defterlerin boş sayfalarına günlük yazar gibi notlar aldılar. İkinci atölyede de bu süreç devam etti. Böylelikle projenin görünmeyen kişisel notları biraraya gelmiş oldu. Kendi notları poster, diğerleri de fotokopiler halinde işin bütününe oluşturuyor.

Nadia Tsulukidze, **Devrimci Giysi**, kartpostal serisi

Türban giyen bir kadınla saatlerini seksi bir bedene ve görünüşe sahip olmak için geçiren bir kadın arasında ne fark vardır? Bir erkek arkadaşım dedi ki, “Kapanmış kadın daha seksidir. Kapalı taraflarını görmek için daha fazla arzu yaratır. Türbanlı bir kadını gördüğümde aynı şekilde onu soymayı arzuladığımı fark ettim.”

Bir deney yaptım: Çıplak bir cansız manken üzerine başörtüsü bağladım ve fark inanılmazdı: gerçekten de daha seksi görünüyordu, tabuyu kırmanın yarattığı gerilim cansız mankenin daha fazla arzu uyandırmasına neden olmuştu. Batı beden endüstrisi bedene duyulan arzuyu artırmak için türbanı endüstriye dahil ederse ne olur?

Tsotak Oga, **ATAERKİLLİĞİ EZMEYE GELİYORUM**, performans

İşimin çıkış noktası ezan sesidir. Ezanı ilk defa bir adamın sesinden duyduğumda, bir kadın okusa nasıl olur diye düşünmeye başladım: Dinin kendisi fazlasıyla erkeksi olduğu ve ataerkilliğin bir sembolü olduğu için bu düşünce anında bir uyumsuzluk ve tezat yaratıyordu. Eğer ezanı okuyan bir kadın olursa, ezanın barındırdığı dinî öğeleri, iktidarı ve erkeksiliği yıkabilirim diye düşündüm. Bu performansında bir kadının sesinden okunmuş ezanın üzerine elektronik sesler ekleyeceğim ve sesi yükseltip azaltarak ezana benzemeyen bir sese çevireceğim. Şimdi benim elektronik kollarım ataerkilliği ezmek için varlar. Eğer bu müziği Türkiye’de bir camide çalsam nasıl olur diye merak ediyorum. Şimdi İstanbul’daki camim DogZstar.